

Seguim veient la «Font de la Cibeles», el «Tron de David», el «Bany de la reina Ester», llac de les «Delícies» d'aigües transparents i completament quietes. Cada recolzada us sorprèn amb nova sensació: columnes del més pur art gòtic, romànic, barroc... o temples budistes, grecs o catedrals; escultures com tallades pels genis d'un Miquel Angel o Fidias... Descobriu amagatalls misteriosos; miniatures o diorames de castells majestuosos i d'altres en ruïnes; serralades, espesses boscúries o deserts on pot esperar-se l'assalt de l'esfinx de Tebas amb la interrogació mortal; o la vigilància d'atre-vits gnoms ran d'un palau encantat d'orient.

Meravellós subterrani format per grutes, coves i cavernes del més variat conjunt, on les aigües de la superfície s'han destil·lat donant forma a centenars de columnes i a milers d'estalactites que apareixen com espases de Damocles. En l'indret conegut per «Cúpula d'en Moragues» fou tal el seu pes, que es despreguà una gran massa, deixant un esboranç molt pregon en el sostre, quedant de l'illa formada en la part més ample del llac, una distància de 16 a 18 metres; per tant, una espessor de 6 a 4 metres de sostre.

El llac més important on s'hi donen els concerts, té el nom del seu descobridor, el francès Mr. Martel, on hi entrava amb els seus companys, quals noms queden perpetuats també amb: «Cúpula d'en Moragues», «Sala Bonet de los Herreros» i «Sala Lluís Armand», que són seccions importants de la «Cova dels Francesos». Aquestes noves exploracions s'afegiren a les ja conegudes fins aleshores sota les denominacions de «Cova de l'arxiduc Lluís Salvador», «Cova Negra», «Cova Blanca»..., amb tota una munió de llacs repartits fins al de la «Gran Duquesa de Toscana», mare de l'esmentat arxiduc. Tots aquests indrets els recorreren Martel i els seus amics, del nou a l'onze de setembre del 1896, i que afegiren als trajectes ja coneguts de 800 a 900 metres, altres 1.200. Les facilitats de tota mena les trobaren en l'esmentat protector i mecenas de Mallorca, l'arxiduc Lluís Salvador, qual nom duu un carrer en honor d'ell, en una via ample de Palma, ben a prop d'on m'estatjava els dies que vaig estar a l'Illa Daurada.

El llac Martel té 177 metres de llargària per 45 d'amplària. (1)

* * *

Hem arribat davant del meravellós Llac Martel per a seure a les grades. En copsem una tal varietat de sensacions que, francament, quedeu garrativat i embadalit. Els conceptes són barbotejants i, els pensaments costa de coordinar-los; adés quiets, quasi estàtics, en ple èxtasi contemplatiu que ens acarona; adés precipitats, amb la pruija d'anotar-los de pressa, per tal de no deixar-los esvair i recollir les idees suggerides per la visió d'encant. Som 700 persones assegudes a les grades i es va fent un silenci que ningú